

Hurajčiková, Veronika: Příspěvek k počátkům Pražského hradu (doklady a proměny osídlení západního předhradí na místě dnešního tzv. Severního výběžku).

Diplomová práce. Ústav pro archeologii. Filozofická fakulta. Univerzita Karlova v Praze.

Praha 2014.

Posudek oponenta.

Obsah: Abstrakt a klíčová slova (s. 4-5); Úvod (s. 8-9); Lokalizace a přírodní podmínky Pražského hradu (s. 10-14); Historický vývoj území (s. 15-26); Dějiny bádání (s. 27-29); Záchraný archeologický výzkum v tzv. Severním výběžku (s. 30-31); Popis nálezné situace (s. 32-41); Rozbor archeologického materiálu (s. 42-103); Interpretace a datace nálezné situace (s. 104-112); Pozůstatky raně středověkého osídlení na území tzv. západního předhradí: Porovnání výsledků z jednotlivých výzkumů na území tzv. západního předhradí s výsledky z výzkumu v tzv. Severním výběžku (s. 113-123); Závěr (s. 124-126); Přehled pramenů a literatury (s. 127-130); Seznam obrázků, seznam grafů a seznam tabulek (s. 131-136); Obrazová příloha (s. 137-173); Ostatní přílohy (s. 174-194).

Téma diplomové práce V. Hurajčikové je dostatečně zřejmé z názvu práce. Autorka se nejprve zabývá geologickými a přírodními podmínkami Pražského hradu. Zároveň jaksí mimochodem lokalizuje předmět svého zájmu, tj. Severní výběžek, palácové křídlo oddělující první a čtvrté hradní nádvoří. V souvislosti s přehledem historie nastoluje několik základních otázek, kterými se bádání o počátcích Pražského hradu v posledních letech zabývá, tj. skutečnými počátky Pražského hradu jako ústředí a významem plochy, která je tradičně interpretována jako západní předhradí Pražského hradu pro období, kdy měl podobu hradiště.

V přehledu o bádání o tomto problému se přiklání k dosavadní archeologické interpretaci, která klade počátky Hradu poměrně hluboko do 9. století a připomíná doklady přítomnosti elity v témže období. Poněkud nejasně však působí pasáž o významu slova „campus“ a výklad o sněmovním poli. Vytratila se z něho zmínka o tom, že na zmíněný „campus“ se nacházel mimo areál hradu, který (alespoň podle autora Kristiánovy legendy) v té době nesporně existoval. Z významných archeologických zjištění, která přibližují počátky Pražského hradu, autorka podrobněji rozebírá doklady, datované do období před postavením kostela Panny Marie, postavení tohoto kostela a výstavbu nejstaršího dřevohlinitého opevnění, jímž bylo jednoznačně vyděleno výše uvedené západní předhradí. Další vývoj Hradu je popsán jen velmi stručně. Navazují stavební dějiny Severního výběžku. S problematikou jen okrajově souvisí existence dvou údajných domů (?), které zde měly stát ve vrcholném středověku. Informace byly převzaty z pasportu SÚRPMO a je třeba doplnit, že v jiném pasportu se nejspíše stejné budovy kladou do areálu dnešní Císařské konírny. Následuje stručný přehled dosud provedených archeologických výzkumů na ploše západního předhradí, který je v textové části úplný. Ne všechny výzkumy jsou však zakresleny v převzatém podkladu na obr. XXXV.

Popis nálezné situace záchraného výzkumu v roce 1987 je podrobný, srozumitelný a dobře provázaný s dokumentací. Je třeba uvítat, že již v této části autorka pracuje s podrobnějším rozčleněním na jednotlivé horizonty, i když způsob, jakým k nim dospěla, vyplývá až z následujících kapitol. Při popisu metody výzkumu mělo být zmíněno, že byl veden podle tzv. Harrisovy metody. Vyplývá to z nevysvětlené zkratky „k.“ (kontext – s. 32 a další). Přiložená dokumentace (řezy a plány jednotlivých horizontů) dovolují velmi dobrou kontrolu popisovaných skutečností s výjimkou sondy V, kde obrazová příloha neobsahuje všechny horizonty popisované v textu (s. 38-40) a nepojmenován zůstal v textu horizont V/6 (s objektem 722 – s. 40).

Rozbor archeologického materiálu se logicky soustředil zejména na keramiku, která nálezevě převažuje. Autorka vychází z profilace okrajů a technologických skupin, definovaných pro jiné výzkumy Pražského hradu a Hradčan (zejména pro nálezy z výzkumu kostela P. Marie, což dovoluje porovnání, a pro dílčí publikaci vybrané části nálezů ze Severního výběžku). Vlastní vyhodnocení pracuje se statistickými počty a nástupem nových prvků v profilacích i technologii. Autorka neuvádí celkový počet okrajových zlomků, s nimiž pracovala a ani celkový počet zlomků, užitých pro posouzení technologie, ale obojí je odvoditelné z tabulek v textu. Nevysvětleny zůstaly kategorie

„atypický“ a „ostatní“, i když z textu vyplývá, že do kategorie „atypický“ náleží např. „keramika s pravěkým povrchem“ (s. 49). Vyobrazeny jsou všechny okrajové zlomky a také keramické zlomky s výzdobou. Orientaci zjednodušuje užití různých druhů šrafur pro vyjádření příslušnosti k technologické skupině. Autorka se pokusila o vyhodnocení podle počtu a také podle váhy keramických zlomků, podstatné rozdíly však nezjistila (s. 50-51).

Dále autorka podrobně hodnotí nekeramické nálezy, zejména kostěné, u nichž iniciovala osteologickou analýzu. Soubor kostěných nálezů není zdánlivě početný (9 kusů), s ohledem na celkovou velikost výzkumu však není bezvýznamný. V rámci dalších artefaktů je připomenut bronzový prsten, který měl být kromě fotografie ještě i nakreslen. Připojen je rozbor osteologických nálezů, kde autorka využívá sumarizace po jednotlivých horizontech. Pominut zůstal význam přítomnosti křesy (s. 95), který jednoznačně indikuje exkluzivnější (na odpadky bohaté) prostředí. Výjimečný je nález kosti krahujce (s. 97). S výjimkou nálezu broskve mají jen menší význam paleobotanické nálezy, i zde je nutné vyzdvihnout, že autorka iniciovala jejich zpracování.

Interpretační část nejprve popisuje nálezovou situaci po jednotlivých horizontech s pokusem o interpretaci zjištěných objektů a propojením s movitými nálezy. Interpretace je spíše opatrná, o to více však vystupuje relativní bohatost popisovaných situací a relativně hojné doklady spíše exkluzivnějšího prostředí. Méně pravděpodobná je interpretace objektu v nejstarším raně středověkém horizontu jako hliníku (s. 104), který je rozměrově malý. Pravděpodobně se jedná o obvyklou tzv. kulturní jámu, druhotně využitou jako odpadní. Obdobně je tomu s objektem v horizontu I/4 (s. 110). Následně jsou jednotlivé horizonty chronologicky zařazeny, a to především na základě zjištěných keramických skupin.

Závěrečná část práce se zabývá dalšími výzkumy v ploše západního předhradí. Autorka vychází z dostupných publikací (část výzkumů zůstává nezpracována) a hodnotí z hlediska počátků a intenzity osídlení. Celkový obraz zůstává nutně neúplný, i když starobylé doklady sídlení (okolí kostela P. Marie) a exkluzivní objekty (románský dům na IV. nádvoří) zde nacházíme. Připojen je stručný přehled raně středověkého osídlení na Hradčanech (s. 119-121). Autorka posléze svá pozorování sumarizuje a upozorňuje zejména na nálezy, dokládající osídlení starší než kostel P. Marie, na intenzivní osídlení nejméně od období od používání keramiky s kalichovitou profilací okrajů a na jeho přetrvávání nejméně do 13. století. Využívá pro to i doklady paleobotanické a osteologické. Na závěr svá pozorování shrnuje a přiklání se dosavadní archeologické interpretaci počátků Pražského hradu, pro níž výzkum v Severním výběžku přinesl další doklady.

Práce obsahuje všechny předepsané formální náležitosti (prohlášení studenta, anotace, klíčová slova, obsah), seznam literatury využívá relevantní literaturu a odpovídá zadanému tématu. Přílohy obsahují všechny základní technické náležitosti (měřítka, zdroj apod.), připojeny jsou obě přírodovědné analýzy, dovolující kontrolu převzatých údajů. Práce je psána na dobré jazykové úrovni s minimálním množstvím překlepů (slévárenský dvorek – s. 12, 19; naleziště sekanka – s. 49), ojedinele se objeví nejasně identifikovaná příloha (s. 30 – odkaz na přílohu IX).

Práce splnila sledované zadání a cíle.

Bakalářskou práci V. Hurajčikové doporučuji k obhajobě.

Navrhuji klasifikaci „výborně“.

Praha 17. 6. 2014

Jan Frolík